

ZWIĄZEK
POWIATÓW
POLSKICH

Stanowisko

XXXIII Zgromadzenia Ogólnego Związku Powiatów Polskich w sprawie konieczności zapewnienia powiatom i miastom na prawach powiatów dochodów adekwatnych do ich potrzeb

Karpacz, 17 czerwca 2026 roku

Jedną z konstytucyjnych zasad odnoszących się do funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego jest zasada adekwatności, która ma gwarantować gminom, powiatom i województwom poziom dochodów odpowiedni do zadań, które mają realizować. Zgromadzenie Ogólne Związku Powiatów Polskich domaga się pełnego respektowania tej zasady przez władze państwowe. Obecny stan prawny jest bowiem bardzo odległy od konstytucyjnego standardu.

Przede wszystkim należy podkreślić, że uchwalona 1 października 2024 roku nowa ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego nie spełniała celów deklarowanych przez administrację rządową. Owszem, poprawiła nieco sytuację sektora samorządowego jako całości, ale była to poprawa symboliczna względem rzeczywistych potrzeb i wyraźnie mniejsza niż uszczerbek w dochodach wynikający z reform Polskiego Ładu. Co więcej – o ile skutki jej uchwalenia są pozytywne w powiatach mających dużą bazę podatkową w podatkach dochodowych, to w powiatach położonych poza obszarami metropolitalnymi prowadzi w skrajnych przypadkach nawet do nominalnego spadku dochodów rok do roku. W sytuacji, w której koszty realizacji zadań konsekwentnie rosną taka sytuacja nie powinna mieć miejsca.

Rozumiejąc argumenty dotyczące objęcia Polski procedurą nadmiernego deficytu zwracamy uwagę, że nie są one przekonujące w odniesieniu do poziomu finansowania samorządu terytorialnego. To władze centralne określają zakres zadań publicznych wymagających realizacji – jeśli uznają, że nie ma możliwości ich finansowania powinny odpowiednio zmniejszyć zakres zadań. Kierunek jest jednak odwrotny – na powiaty nakładane są nowe zadania z założenia zbyt nisko finansowane. Najlepszym tego przykładem są zadania koordynatorów opieki długoterminowej, których w żaden sposób za przewidzianą w ocenie skutków regulacji kwotę wykonać się nie da.

W sposób szczególny dotyczy to zadań z zakresu oświaty. Nowa ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego zniósła część oświatową subwencji ogólnej jako wyodrębniony strumień środków odpowiadających realizowanym zadaniom. Wprowadziła w to miejsce potrzeby oświatowe, które w pierwszej kolejności muszą być pokryte z własnych dochodów poszczególnych powiatów.

Rozwiązanie takie byłoby możliwe do zaakceptowania, gdyby kwota potrzeb oświatowych odpowiadała niezbędnym do poniesienia wydatkom. Taką zresztą obietnicę złożył Minister Finansów na jesieni 2024 roku; obietnicę, która nie została zrealizowana. Dalej potrzeby oświatowe są w kwocie porównywalnej z kwotą części oświatowej subwencji ogólnej – mimo że ich charakter jest zupełnie inny. W konsekwencji potrzeby oświatowe są zaniżone o kilkadziesiąt miliardów złotych. Za niezbędne uznajemy zatem wyznaczenie gwarantowanego standardu zadań oświatowych i wyliczenie w oparciu ten standard realnej kwoty potrzeb oświatowych.

Podobnie przez Ministra Finansów złamana została deklaracja o przeprowadzeniu w roku 2025 rzetelnej wyceny kosztów zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Podjęte przez administrację rządową działania, choć fragmentaryczne, pokazały znaczący poziom niedofinansowania, w szczególności w zakresie geodezji. Zaniżenie dotacji potwierdził również w swoim raporcie Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego. Pozostaje to jednak bez wpływu na decyzje podejmowane przez Ministerstwo Finansów. Wysokość dotacji dalej jest oparta przede wszystkim o metodę historyczną w całkowitym oderwaniu od rzeczywistych kosztów realizacji zadań – niezgodnie zresztą z obowiązującymi przepisami prawa.

Brak też jest konkretnych działań ze strony administracji rządowej prowadzących do uczciwej waloryzacji wysokości opłat administracyjnych za czynności realizowane w powiatach. Opłaty ustalone przed laty w rozporządzeniach poszczególnych ministrów nie są podnoszone w imię niechęci do narażania się obywatelom. W konsekwencji dochodzimy do prognozy, w którym powiaty będą musiały dopłacać do każdej zrealizowanej na rzecz obywateli usługi.

Wobec powyższego Zgromadzenie Ogólne Związku Powiatów Polskich oczekuje:

- ponownego wyliczenia godziwego poziomu finansowania zadań powiatowych i odpowiedniego zwiększenia strumienia środków na ten cel;
- usunięcia zdiagnozowanych wad obecnej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności w zakresie kwoty kalkulacyjnej, mechanizmów naliczania potrzeb wyrównawczych, niejasnych mechanizmów rozliczania potrzeb;
- realizacji zobowiązania Ministra Finansów w zakresie określenia kwoty potrzeb oświatowych zgodnej z rzeczywistymi wydatkami bieżącymi na zadania oświatowe;
- realizacji zobowiązania Ministra Finansów w zakresie uczciwego ustalenia wysokości dotacji na poszczególne zadania z zakresu administracji rządowej;
- waloryzacji opłat administracyjnych za czynności realizowane przez powiaty i miasta na prawach powiatów;
- podjęcia innych działań systemowych, w tym zmiany charakteru opłaty skarbowej – tak aby stanowiła dochód podmiotu realizującego daną czynność.

Przewodniczący
XXXIII Zgromadzenia Ogólnego
Związku Powiatów Polskich

Andrzej Płonka